

MARAKA

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS).

Voor reacties of een bijdrage kunt u contact opnemen met de redactie aan de Verlengde Gemeenlandsweg 18d.

Wilt u deze nieuwsbrief via de mail ontvangen, maak dan contact met Muriel of Peggy
Telefoonnummer:
520130 of 520131.
Email: infovids@vids.sr

Redactie:
Sandra Arichero Jeffrey
Muriel Fernandes
Carla Madsian
Peggy Makosie
Max Ooft
Grace Watamaleo

Redactioneel

Het was even zoeken naar een naam voor onze nieuwsbrief. We hebben verschillende suggesties binnen gekregen en wij bedanken iedereen die mee heeft helpen denken voor een naam. Uiteindelijk is gekozen voor *MARAKA*, een muziekinstrument dat zowel in de Lokono, Kaliña, Tarëno en Wajana taal, maraka wordt genoemd. De vier grote inheemse volken in Suriname gebruiken de maraka ook als aankondiging van een boodschap. Bij verschillende rituelen is de maraka onmisbaar. De piyai schudt de maraka ook voor het krijgen van boodschappen uit de spirituele wereld.

In het logo van de VIDS zijn drie maraka's en drie handen te zien. Samen staan ze symbool voor leiderschap en het verenigd zijn. De maraka's geven de verbinding aan met de spirituele wereld. In de inheemse kosmologie heeft alles wat leeft een spirituele kracht en middels telepathie kunnen boodschappen worden ontvangen.

We hopen dat de informatie in deze tweede VIDS Nieuwsbrief een krachtige boodschap zal zijn. En natuurlijk krijgen wij graag nog meer nieuws uit de dorpen, dus schrijf of bel ons!

De redactie.

Dorpsnieuws

Apoera, Section en Washabo zijn trots

Lokono Wawrora Jaha Coeritjien, zo heet het boek van Apoera, Section en Washabo waarin de dorpsbewoners vertellen over hun inheems grondgebied aan de Corantijn. Eeuwenlang werd kennis over het bos, jagen, vissen, planten, verwerken van bittere cassave, katoen, enzovoorts, mondeling doorgegeven van vader op zoon, van moeder op dochter. Nu hebben de inheemsen hun kennis op papier gezet, als bewijs dat zij hun grondgebied duurzaam gebruiken. Niet alle kennis hebben zij opgeschreven want sommige dingen mogen buitenstaanders niet weten. Want zij maken er vaak misbruik van, zo weten de inheemsen.



Locale onderzoeker Henk James overhandigt een boek aan een oudere van Section

Aan het boek hebben de lokale onderzoekers Dina Romalo en Els Lingaard van Washabo, Henk James van Section, en Sandra Jeffrey van Apoera, gewerkt. Marcia Jarmohamed van Apoera was de lokale coördinator. Zij werden ondersteund door Carla Madsian van

Bureau VIDS en Caroline de Jong. Caroline had in 2007 onderzoek gedaan naar de historische inheemse bewoning van de Corantijnrivier en daar een rapport over geschreven.



De lokale onderzoekers hebben vele mensen in de drie dorpen geïnterviewd waaronder jagers, vissers, ouderen, en medicijnmannen en -vrouwen. Zij hebben verteld over jacht, visvangst, landbouw en gebruik van hout en niet-hout bosproducten. Zij vertelden hoe zij het bos gebruiken en beschermen en dat het bos hen ook beschermt. Want alles staat in verbinding met elkaar: mensen, dieren, planten en de spirituele wereld zijn één geheel. En volgens de eeuwenoude traditionele regels van de inheemsen mag het evenwicht niet verstoord raken.

Het boek werd op 20 en 21 april gepresenteerd in de drie dorpen en iedereen die hieraan had meegewerkt, kreeg een exemplaar. Ook de scholen kregen een aantal boeken.

Galibi viert internationale dag van de moedertaal



Links verhalenverteller Damianus Sehoe en rechts basya Christina Awankaroe met haar culturele groep Kurewako

Op 21 februari werd in Galibi de internationale dag van de moedertaal gevierd. Die dag is door de Verenigde Naties uitgeroepen om alle talen en culturen van de wereld te bevorderen. De dorpen Langamankondre en Christiaankondre vierden dit feest gezamenlijk met zang, dans, verhalen vertellen en het voordragen van gedichten.

Ongeveer 200 dorpelingen kwamen naar het feest waar zoveel mogelijk Kaliña werd gesproken. Iedereen was heel mooi gekleed, in traditionele kleding of met een kleurige schouderdoek. Juffrouw Ariola en de leerlinge Lindsey Awankaroe zeiden gedichten op en Damianus Sehoe vertelde een leuk verhaal over de inheemsen van vroeger en veranderingen die hebben plaatsgevonden. Hier moest iedereen erg om lachen. Juffrouw Greta Pané liet het eerste tweetalig rekenboek in Nederlands en Kaliña zien aan de mensen. Dit boek had zij niet zo lang geleden gekregen en ze was het nog aan het uitproberen op school om te kijken wat de

leerlingen ervan vonden. Het is een groot succes, vertelde juf Greta. Toen zij het boek uit de kast haalde, begonnen alle kinderen meteen te juichen, zo blij waren ze.



Op deze internationale dag van de moedertaal hadden vooral de kinderen enorm veel plezier. Zij gaven dansvoorstellingen met de schooljuffrouw en met de culturele dansgroep Kurewako (de papegaaitjes) van basya Christina Awankaroe. Daarna bleven de kinderen dansen op Caraïbse en Arowakse muziek tot het donker werd en tijd om naar huis te gaan.

Powaka maakt zich zorgen

Het dorpsbestuur van Powaka maakt zich zorgen omdat er steeds meer gronden worden uitgegeven die tot het traditioneel gebied van Powaka behoren. Het probleem is dat de overheid toestemming geeft aan anderen om onze grond te krijgen. Dit zegt het dorpshoofd Biswane aan Loreen Jubitana, directeur van Bureau VIDS en Ellen-Rose Kambel, juridisch adviseur en trainer van Bureau VIDS, tijdens een bezoek aan Powaka afgelopen februari.



Kapitein Ronald Biswane haalt verschillende voorbeelden aan: nazaten van Paranen van plantage Hannover en Welgelegen waar Klein Powaka is, laten land opmeten door landmeters; tussen mast 37 en 38 werd een grond opengekapt zonder dat de inheemsen hiervan iets afwisten; nabij het dorp is er een zandafgraving; en SBB dwingt de gemeenschap om gemeenschapsbos aan te vragen. "Waar is mijn recht?" vraagt het dorpshoofd.

Over de geschiedenis vertelt kapitein Biswane dat de inheemsen weten dat zij al heel lang in dit gebied wonen, al eeuwenlang voordat de RK kerk in 1907 werd gebouwd. In 1912 kreeg Powaka evenals Casipora, Redi Doti en Bigi Poika, grond in erfpacht. Dit recht werd ingetrokken in de jaren 80 middels de L-Decreten die alleen grondhuur toekennen op naam van een (1) persoon. Powaka kreeg toen een HKV die op naam stond van de intussen overleden kapitein. De huidige kapitein moet de vergunning vernieuwen, maar nu zegt SBB dat het dorp gemeenschapsbos moet aanvragen. "Ondertussen geeft de overheid concessies aan anderen", zegt het dorpshoofd.

In het dorp doen veel mannen aan houtkap. Hier leven zij van. Zij krijgen nu vaak problemen met SBB en SBB heeft al bedreigd met stopzetting van alle economische activiteiten. Dit baart de gemeenschap zorgen. Er komen ook veel invloeden van buiten en met de asfaltering van de weg merken ze dat steeds meer. Kapitein Biswane: "Een ander ding is dat mensen uit de stad hier grond aanvragen om ananas te planten. Dit is concurrentie voor ons want wij planten ananas en watermeloen. Wat moeten wij doen? Wat zijn onze rechten op de gronden? Wat zijn onze rechten als wij gemeenschapsbos nemen?"

Bauxiet transport route mogelijk door inheems gebied Para

Suralco onderzoekt momenteel de mogelijkheden om bauxiet te mijnen in het Nassaugebergte. Omdat het bauxiet voor verdere verwerking naar Paranam gebracht

wordt, moet Suralco de dorpen om de gemeenschappen meer informatie te geven over deze plannen en om van de dorpsbewoners te horen hoe zij hierover denken. Suralco moet voor dit grote



Links: dorpsbesturen van Casipora, Redi Doti, Pierre Kondre en Powaka luisteren aandachtig naar de informatie van Suralco. Rechts: kapitein Martin van Casipora wijst op gevolgen van de weg op de leefwijze van inheemse gemeenschappen

moet worden, bekijkt Suralco ook verschillende opties voor een weg tussen Nassau en Paranam. Samen met de inheemsen van Casipora, Redi Doti, Pierre Kondre en Powaka is gekeken naar de verschillende mogelijkheden voor zo een weg. Want de route waaraan Suralco denkt, loopt dwars door of nabij het gebied dat de inheemsen traditioneel gebruiken voor hun jacht, visvangst, verzamelen van materialen, vruchten, medicinale planten, etc.

De dorpsbesturen van de vier dorpen zijn door Suralco op de hoogte gebracht van de plannen voor wegaanleg door inheems gebied. Op 8 juni gaat Suralco naar de

project allereerst onderzoek doen naar de gevolgen die dit project kan hebben op de natuur en op de mensen. Dat onderzoek zal niet door Suralco zelf gedaan worden, maar door ERM, een bureau dat door Suralco is ingehuurd. Op 8 juni kunnen de inheemsen dan ook zeggen waar zij bezorgd over zijn en wat ze vinden dat ook onderzocht moet worden door ERM. Bijvoorbeeld: als zij zich bezorgd maken over de gevolgen op hun jachtgebied, dan kunnen ze aangeven dat ERM hiernaar ook onderzoek moet doen.

MAAK KENNIS MET

Naam : Ewka Oochpatapo
Dorp : Sipaliwini Savanne
Functie : Dorpshoofd

Het dorp Sipaliwini Savanne ligt in het zuiden van Suriname, dicht bij de grens met Brazilië. Hier wonen Trio Inheemsen. Om Sipaliwini Savanne te bereiken, kan je er met het vliegtuig naar toe gaan vanuit Zorg en Hoop. Dat is niet goedkoop. De dorpelingen leven van jacht en visvangst. Daarnaast hebben zij hun kostgrondjes waar zij cassave en andere gewassen planten. Wel hebben zij vaak last van een mierenplaag.

Het dorp telt om en bij 140 bewoners. Het traditioneel gezag bestaat uit een kapitein en vier basjas, waaronder 2 vrouwelijke basjas. De Trio's vallen onder het gezag van Granman Asongo die op Kwamalasamutu woont. De Granman wees kapitein Ewka aan om de leiding over te nemen op Sipaliwini Savanne en zo kreeg dorp Sipaliwini een eigen traditioneel bestuur. Voor kapitein Ewka was het een uitdaging om aan het hoofd te staan van een dorp. Hij heeft niet gewacht totdat hij in het dorp zelf was gaan wonen om initiatieven te nemen voor ontwikkeling. Hij begon meteen oplossingen te zoeken voor problemen in zijn dorp en heeft veel op en neer moeten reizen naar Paramaribo. Vooral onderwijs en gezondheidszorg pakte hij meteen aan, want voor het opbouwen van zijn dorp zijn deze zaken erg belangrijk, en dat wist kapitein



Ewka heel goed. "Het is goed om te weten dat de school dankzij verschillende organisaties is waargemaakt", zegt kapitein Ewka. "Maar", voegt hij eraan toe, "we zijn nog niet waar we wezen moeten. We moeten nog watervoorziening en elektriciteit in het dorp krijgen". Volgens hem besteedt de overheid hier geen aandacht aan, maar hij gaat zeker een manier zoeken om dit te krijgen. Daarvoor zal kapitein Ewka bij verschillende organisaties aankloppen. Een ander probleem dat kapitein Ewka aanhaalt, is de slechte communicatie met het dorp. Nu kan alleen via de radiozender contact gemaakt worden met de stad, maar dit moet veranderen. Er moeten meer communicatiemiddelen komen, vindt de kapitein.

Op de vraag hoe hij zijn dorp over 5 jaren ziet, zegt hij: "Ik wil de situatie die er nu is niet meer zien. Ik wil vooruitgang zien, en dat onze kinderen niet meer helemaal naar de stad hoeven te gaan als ze verder moeten studeren. Er kan een mulo school in Kwamalasamutu opgezet worden. "Maar ja dat is mijn idee, maar om dit waar te maken, moeten we allen daar aan werken. Ik wens ook vooruitgang voor alle andere inheemse dorpen".

Projecten

Project om vrouwen te versterken

In Para en in West Suriname is de VIDS in januari 2010 gestart met een project om vrouwen te versterken door ze te trainen en te helpen met het opzetten van een kleine onderneming.



Dit project wordt gecoördineerd door Josee Artist van Bureau VIDS en zij krijgt hulp van Max Ooft voor wat betreft de rechten van inheemse volken en het opzetten van een onderneming. Voor elke regio zijn er regionale coördinatoren aangesteld, en zijn er binnen Bureau VIDS ook hulpcoördinatoren: voor Para is dat Muriel Fernandes, basya van Casipora en voor West is dat Sandra Arichero-Jeffrey.

Het hele project zal 18 maanden duren en begint eerst met trainingen over mensenrechten, inheemse rechten en vrouwenrechten. Zo worden vrouwen beter bewust van hun rechten, en vooral ook waarom economische versterking van vrouwen niet alleen nodig is voor een beter inkomen, maar ook om als inheemse vrouw sterker te staan en beter voor je rechten te

kunnen opkomen. Verder vinden er trainingen plaats in regionale economische samenwerking ('clustering'). Maar ook mannen kunnen meedoen met deze trainingen, zodat zij dit ook weten en de vrouwen kunnen ondersteunen. De vrouwen zullen ook getraind worden om een onderzoek te doen in hun dorp zodat zij weten hoe hun gemeenschap denkt over ontwikkeling en welke economische activiteiten nodig zijn. Op grond hiervan kunnen zij een keus maken voor een kleine onderneming. Natuurlijk zullen ze ook geleerd worden hoe ze een bedrijf kunnen opzetten en in stand houden. De vrouwen in elke regio zullen dan gezamenlijk een bedrijfje opzetten.



Het project is een pilotproject; er zal dus geen sprake kunnen zijn van een groot bedrijf in dit stadium. Als dit proefproject goed verloopt zullen we moeten zoeken naar fondsen om dit initiatief uit te breiden.

Presentatie demarcatiekaart en visie voor ontwikkeling



Op 20 en 21 april 2010 hebben de dorpshoofden Carlo Lewis van Apoera, Nado Aroepa van Section en Ricardo Mac-Intosh van Washabo de nieuwe demarcatiekaart van het Lokono inheems gebied in West Suriname gepresenteerd aan hun gemeenschappen. Tegelijkertijd presenteerden zij ook een rapport met de visie van de inheemse bewoners met betrekking tot ontwikkeling van hun gebied. Het bijwerken van de demarcatiekaart en het rapport werden allebei gefinancierd door Canada Fund.

In 2005 was reeds een demarcatiekaart gemaakt van het Lokono inheems gebied aan de Corantijn. Maar niet alle gebieden die de inheemsen gebruiken, konden toen in kaart worden gebracht omdat ze moeilijk te bereiken waren. Nu zijn die gebieden toegevoegd aan de oude kaart. De dorpshoofden zijn erg tevreden hiermee. Kapitein Lewis was één van de personen die de gebieden met een GPS vastlegde. Hij legde tijdens de presentatie trots uit dat de

demarcatiekaart de verschillende gebieden van de inheemsen laat zien, zoals waar ze hun tassi halen, en hun noten, medicijnplanten, wild, vis en nog veel meer.

Alle drie dorpshoofden benadrukten tijdens hun presentatie dat de demarcatiekaart een belangrijk bewijsstuk is voor de grondenrechten

van de inheemsen. In West Suriname zijn al verschillende bewijsstukken vastgelegd. Deze zijn:

1. Een boek over traditionele bewoning, gebruik en beheer van het Lokono gebied aan de Corantijn
2. Een archiefonderzoek naar de historische inheemse bewoning van het Corantijn gebied
3. De demarcatiekaart

Naast die historische bewijsstukken werken de gemeenschappen ook aan de toekomst. Nu is hun visie voor ontwikkeling van het gebied vastgelegd. Want ontwikkeling willen ze allemaal, maar niet ten koste van hun cultuur. Traditionele kennis is nodig voor duurzame ontwikkeling, zeggen ze in Apoera, Section en Washabo. De volgende stap, zegt kapitein Lewis, is werken aan een beheersplan voor ons gebied.

Training

OSIP Nieuws

Door Muriel Fernandes

Op 15, 16 en 17 april 2010 vond te Pikien Poika de tweede OSIP training plaats. Thema was Leiderschap en Communicatie, met Ellen-Rose Kambel als trainer en als gasttrainer Carin Biegnolé. Wat zo leuk was, is dat er meer vrouwen waren dan mannen die de training hebben gevolgd.



De eerste dag was meer kennismaking, introductie gasttrainer en bespreking van het programma. Daarna keken we naar een video van een Inheemse leider uit de Verenigde Staten, dhr. Ivan Makil. Hij vertelde over de diepere betekenis van het traditioneel leiderschap. Carin Biegnolé ging verder met Leiderschapskwaliteiten. Samen met de deelnemers werd gesproken over de typische kenmerken van leiderschap in de Inheemse cultuur in Suriname, de leiderschapskwaliteiten die het dorp nodig heeft, en welke leiderschapskwaliteiten er al zijn. Het was heel interessant, vooral voor de kapiteins en basja's. Van de verschillende dorpen kwamen dan ook verschillende meningen naar voren.

We hebben ook over vergadertechnieken kunnen leren van Carin Biegnolé. Er zijn drie punten waarop je moet letten: voorbereiding, overleg en uitvoering. In groepjes hebben wij dit ook geoefend. En verder hebben we presentatietechnieken geleerd en dat ook geoefend.

Aan de training nam ook kapitein Carlo Lewis uit West Suriname deel. Hij heeft ons verteld over zijn ervaringen als dorpsvoofd sinds zijn aantreden in 1996. Hij was onervaren, voelde zich eenzaam, wist niet hoe hij problemen moest oplossen, maar dat werd wel van hem verwacht.

Kapitein Lewis vertelde over zijn ervaringen met de bauxietmaatschappijen BHP Billiton en Suralco, die in 2003 toestemming kregen van de overheid om onderzoek te doen hoeveel bauxiet er voorkomt in het Bakhuys gebergte. "We dachten toen helemaal niet over Inheemse rechten of grondenrechten. In de jaren 70 had men het er wel over in West Suriname. Zonder ons van tevoren te melden, begonnen de maatschappijen in ons gebied te werken. We hebben toen Bureau VIDS gevraagd ons te helpen hoe we met ze moesten praten. We wisten niet wat we moesten doen. VIDS en hun adviseurs waren een informatiebron voor ons. Toen pas hebben we meer over Inheemse rechten geleerd, en over internationale verdragen die Suriname heeft getekend.

7^e KLIM training

Door Giorgio Awankaroe

Op 9 en 10 april gaven Ellen-Rose Kambel en Carin Biegnolé in Pierre Kondre, Marowijne, een training aan de KLIM . In de KLIM zijn verenigd de acht inheemse dorpen aan de Beneden Marowijne. Het was de zevende training die sinds juli 2008 voor de KLIM werd georganiseerd. De trainingen moeten medio 2011 afgerond zijn.

Allereerst werden de afgelopen 6 trainingen geëvalueerd: wat is gedaan en wat is geleerd uit de trainingen. Daarna werd gekeken welke trainingen de gemeenschappen nog willen tot medio 2011. Alle deelnemers vonden dat de trainingen hen op een bepaald niveau hebben gebracht qua kennis, en hen vooral hebben versterkt bij het werk als dorpsgezag.

Inhoud van de 7^e KLIM training

De 7^e training had een bijzonder karakter. Carin Biegnolé uit Nederland was door Ellen-Rose uitgenodigd om te vertellen over communicatie en vergadertechnieken, waarbij zij het verschil naar voren bracht tussen de westerse en traditionele wijze van vergaderen. Ook werden een paar praktische oefeningen gedaan. Belangrijke aspecten zijn het ontvangen van leiderschap en leiding geven. Een leider is een evenwichtig mens en de absolute waarde van leiderschap moet men niet opgeven.

Voor de toekomst zijn gepland:

1. een training over financieel beheer en het maken van een jaarbegroting en financieel verslag.
2. een training over ondernemerschap: belangrijk voor de economische ontwikkeling in inheemse gebieden.
3. een training project schrijven: zodat dorpsbesturen zelf ook projecten aanvragen.
4. een training management en onderhandelings technieken.

Naast al deze trainingen zal ook gewerkt worden aan een landbeheersplan. Op de vraag "wat willen we bereiken met een landbeheersplan", was het antwoord: **om de culturele waarden en de economische hulpbronnen te beschermen en duurzaam te benutten voor de welvaart en welzijn van de gemeenschap.**

Ellen-Rose Kambel gaf voorbeelden over **Economische ontwikkeling in inheemse gemeenschappen** uit Canada en V.S. De centrale vraag was hoe je het beste economische ontwikkeling in een inheemse gemeenschap kan brengen als dorpsbestuur. Doe je dat door het aangaan van partnerschappen met derden, door zelf bedrijven op te zetten die eigendom zijn van de gemeenschap, of moet je het overlaten aan individuele ondernemers in de dorpen en slechts de voorwaarden hiervoor scheppen? Ellen-Rose liet een video zien hoe een aantal inheemse volken uit de V.S. en Canada dit hebben aangepakt.

Onderwijs

Hebben inheemse kinderen recht op onderwijs in de eigen taal? Ja!

door mr. dr. Ellen-Rose Kambel

Elk jaar verheugen honderden kinderen in het binnenland zich er op om voor het eerst naar school te gaan. Ze hebben hun broers en zussen elke dag hun uniform zien aantrekken en willen nu ook erbij horen. Vol verwachting stappen ze de school binnen, worden begroet door de juffrouw en dan begint de les. Maar wat *zegt* de juffrouw? Het is onbegrijpelijk.

En dat is niet verwonderlijk. Want hoewel er maar één officiële taal in Suriname is, het Nederlands, spreken de meeste kinderen, zeker in het binnenland, een andere taal thuis. En een paar woordjes Nederlands verstaan de meeste kinderen natuurlijk wel. Maar in een vreemde taal leren vermenigvuldigen en delen? Om niet te spreken van geschiedenis, aardrijkskunde of Nederlandse grammatica!

Laten we het eens omdraaien: hoe zou het zijn als kinderen in de stad die thuis gewend zijn om Nederlands te praten, opeens les zouden krijgen in het Kaliña of het Arowaks? Zeker, na een paar jaar zouden een paar het wel onder de knie krijgen en een enkeling zou het zelfs lukken om naar de middelbare school te gaan. Maar vergeleken met kinderen die vanaf hun geboorte met hun ouders, hun vriendjes en familie altijd Kaliña hebben gesproken, zouden de meeste stadskinderen middelmatig of onder de maat presteren.

Kinderverdrag

Om te verzekeren dat kinderen gelijke kansen hebben in het onderwijs, ongeacht waar ze wonen of welke taal ze spreken, staat in het Verdrag voor de Rechten van het Kind dat alle kinderen recht hebben op onderwijs in hun eigen taal. *Alle* kinderen, dus ook inheemse en marronkinderen. En ook



hindostaanse en javaanse kinderen en kinderen die thuis worden opgevoed in het Sranan. De regering is niet verplicht om onderwijs te verzorgen in alle talen die er in een land worden gesproken. Dat zou in landen waar er honderden talen worden gesproken onbetaalbaar worden. Maar de Staat mag niet verbieden dat een kind onderwijs in zijn of haar eigen taal krijgt en ook niet dat kinderen of leerkrachten hun eigen taal spreken op school. Dat zou discriminatie zijn, want het zou betekenen dat alleen kinderen die thuis Nederlands praten, onderwijs krijgen in hun eigen taal.

Rechten van inheemse kinderen

Het Comité van de Verenigde Naties dat er op let dat het Kinderverdrag goed wordt nageleefd door de landen die het verdrag hebben getekend (dat zijn bijna alle landen ter wereld, ook Suriname), heeft vorig jaar richtlijnen gegeven hoe het Kinderverdrag moet worden uitgevoerd in het geval van inheemse kinderen. Inheemse kinderen hebben volgens het Comité namelijk te maken met bijzondere uitdagingen waardoor zij niet volledig kunnen genieten van hun rechten. Op het gebied van onderwijs zijn dit



onder andere: minder toegang tot onderwijs door onvoldoende onderwijsfaciliteiten en leerkrachten, hoge kosten, en *de afwezigheid van een cultureel aangepast en tweetalig curriculum*. Het Comité verwijst naar artikel 30 van het Kinderverdrag waarin staat dat het inheemse kind recht heeft op het gebruik van zijn of haar eigen taal. Om dit recht te kunnen uitoefenen, zegt het Comité, is onderwijs in de eigen taal essentieel.

Suriname is niet het enige land waar er meerdere talen worden gesproken. Het is wel één van de weinige landen in Zuid-Amerika waar de overheid geen beleid voert om tweetalig onderwijs aan te bieden aan inheemse kinderen. Dit ondanks de herhaalde oproep van de Verenigde Naties om tweetalig onderwijs te introduceren:

Het Comité [inzake de uitbanning van rassendiscriminatie], dat de waarde van meertalig onderwijs erkent, herhaalt haar aanbeveling dat [Suriname] stappen onderneemt om adequate erkenning te geven aan inheemse talen en moedigt [Suriname] aan om strategieën te zoeken die gericht zijn op het introduceren van tweetalig onderwijs.

De voordelen van tweetalig onderwijs

Bij tweetalig onderwijs leren kinderen op school het Nederlands naast hun eigen taal. Uit onderzoek in andere landen blijkt dat deze aanpak grote voordelen heeft:

- De inheemse talen en kennis blijven behouden.
- De prestaties zijn beter; als een kind eerst zijn of haar eigen taal goed leert, gaat het leren van en *in* een tweede taal gemakkelijker.
- Leerlingen krijgen meer zelfvertrouwen.
- Het is kostenbesparend door minder zittenblijvers en uitvallers.
- Leerlingen hebben toegang tot meer informatie uit meerdere culturen en

hebben daardoor meer mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van hun eigen gemeenschap en van Suriname.

Pilot project VIDS: tweetalig rekenen

In Galibi is de VIDS samen met de KLIM een proefproject gestart om tweetalig rekenmateriaal te ontwikkelen (Nederlands/Kaliña) met illustraties die zijn aangepast aan de inheemse cultuur met veel aandacht voor de natuur. Verwacht wordt dat de prestaties bij het rekenen – hét struikelblok in het binnenland – zullen verbeteren. De pilot wordt ondersteund door het RKBO en zal, als de financiering het toelaat, in het nieuwe schooljaar worden uitgebreid naar drie andere inheemse dorpen, waarbij ook het Lokono wordt aangeboden.

Spreek je taal, behoud je kennis!

Maar tweetalig onderwijs is niet genoeg om de inheemse talen en culturen van Suriname te behouden. Tijdens de Internationale Dag van de Moedertaal op 21 februari, deed de VIDS daarom een oproep aan alle ouders en grootouders om de eigen taal zoveel mogelijk thuis te spreken.

Bydja bydjaníwa, ama bytjiesha wabokotathe!

Ajauran aroko, anukydyry apytjo!

Taki yu tongo, kibri yu koni!

* * *

Bronnen:

Algemeen commentaar no. 11 van het Comité inzake de rechten van het kind, *Inheemse kinderen en hun rechten op grond van het Verdrag, CRC/C/GC/11*, 12 februari 2009, paragrafen 58, 59 en 62.

Landencommentaar van het Comité inzake de uitbanning van Rassendiscriminatie, *Suriname*, UN Doc CERD/C/SUR/CO/12, 3 maart 2009.

VIDS Brochure Internationale Dag van de Moedertaal, 21 februari 2010.

De school op Sipaliwini Savanne



Perry Weten, zo heet de openbare school van Sipaliwini Savanne, het dorp van kapitein Ewka. Perry Weten was een Nederlander die kapitein Ewka heeft geholpen om zijn droom waar te maken. Het dorpshef wilde al heel lang een goed schoolgebouw hebben want in zijn dorp kregen de kinderen les in een kamp van tassibladeren. Perry Weten verzamelde in Nederland genoeg geld zodat in januari 2009 gestart kon worden met de bouw van een nieuwe school. Jammer genoeg overleed Perry Weten waardoor hij de opening in oktober 2009 niet meer meemaakte.



Het dorps viert feest bij de opening van de school

De school heeft 4 klasruimten en een kantoor. 45 kinderen in de leeftijd van 6-10 jaar zijn begonnen met de eerste, tweede en derde klas. Er zijn nog meer kinderen in het dorp, maar die zijn nog klein. De kinderen van 4 en 5 jaar kunnen bovendien nog niet naar school want er zijn niet genoeg stoelen en tafels voor ze. En volgend jaar zullen de kinderen die overgaan naar de 4^e klas ook tafels en stoelen nodig hebben. Het meubilair dat er nu is, komt uit Nederland, terwijl het Bureau Onderwijs Binnenland voor lesmateriaal zorgde, vertelt kapitein Euka.

Het dorpshef heeft niet gewacht op de overheid om een school op te zetten op Sipaliwini Savanne. In 2005 bouwde hij een kamp waarin de kinderen onderwijs kregen. Kapitein Ewka is vroeger, toen hij nog op Kwamalasamutu woonde, onderwijsassistent geweest en hij heeft zijn eigen dochter en nog drie anderen uit het dorp opgeleid om les te geven. Zij gaven les in het Trio en zonder enige hulp van anderen. Niet van de overheid en ook niet van een organisatie. De leerkrachten heeft kapitein Euka zelf betaald door hard te werken. Hij heeft bijvoorbeeld Braziliaanse noten verkocht en liet toeristen kasgeld betalen. Alle inkomsten zette hij op een speciale bankrekening voor betaling van de leerkrachten en andere zaken voor het dorp.

En overal zocht hij hulp voor de bouw van een degelijk schoolgebouw. Zonder succes, tot Perry Weten in 2008 als toerist naar het dorp kwam en besloot het dorpshef te helpen. Door zijn inzet kon in 2009 gestart worden met de bouwwerkzaamheden. De



kapitein betaalt de vier leerkrachten, 2 mannen en 2 vrouwen, nog steeds uit eigen zak. Zij worden op de nieuwe school begeleid door een Nederlandse vrouw die het dorp al een tijdje helpt. De kinderen krijgen nu les in twee talen: in het Trio en in het Nederlands. Dit heeft de kapitein zelf bedacht. De Nederlandse vrouw wordt door een stichting in Nederland betaald.



De kapitein heeft plannen om de school uit te breiden tot de 6^e klas. Maar voor de begeleiding heeft hij wel hulp nodig, zegt hij. Zelf is hij tot de 3^e klas gegaan en tot dat niveau kan hij de anderen begeleiden, verder niet, vindt hij. Er moeten dus nog twee klassen bijgebouwd worden, tafels en stoelen moeten komen voor de grotere en de jongere kinderen, en ook leerkrachten voor de hogere klassen. Voor de leerkrachten die uit de stad komen, zijn onderwijswoningen nodig. Een

locale NGO helpt de kapitein nu om geld te vinden voor de bouw van 2 onderwijswoningen.

Kapitein Ewka denkt al aan de toekomst, als de kinderen naar het voortgezet onderwijs moeten. Hij bekijkt de verschillende mogelijkheden zoals het opzetten van voortgezet onderwijs in het binnenland of een internaat voor schoolkinderen in de stad. In het gebied is het mogelijk om tot de 6^{de} klas te gaan, verder niet. Kwamalasangutu en Tepoe hebben onderwijs tot de 6^e klas, de scholen zijn wel zelfgebouwde kampen. Op dit moment hebben van de dorpen in het zuiden alleen Palumeu, Apetina en Sipaliwini goede schoolgebouwen. Allemaal met hulp van stichtingen, niet van de overheid, benadrukt kapitein Ewka. De overheid stuurde wel leerkrachten en nu heeft het dorpsbestuur met de overheid afgesproken dat zij ook de leerkrachten van Sipaliwini Savanne zal betalen.

Vrouw

Rechten van Inheemse vrouwen (deel 2)

Door Hariette Th. Joeroeja

"Elk recht dat u en ik hebben is tegen een significante prijs verworven, die óf door ons, óf door anderen is betaald voor wie dat recht van levensgroot belang is. En toch! Zolang wij niet weten wat onze rechten zijn, kunnen wij ze niet gebruiken, en indien wij ze niet gebruiken zullen wij ze verliezen'.

(Grondbeginsel uit 'The Rights of Indians and Tribes, by Steaven L. Pevar, 1992,' (eigen vert.).)

Inheemse vrouwen van Suriname



De Surinaamse Inheemse vrouw maakt als lid van de mensengemeenschap van de wereld en zo ook alle andere vrouwen waar zij zich ook bevinden, *aanspraak op volledige waarborging van haar mensenrechten zonder enig onderscheid van welke aard ook, zoals nationale of maatschappelijke afkomst, ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, eigendom, geboorte of andere status.* Hieruit moet worden begrepen dat Inheemse vrouwen, ongeacht of zij wel of

niet deel uitmaken van Inheemse traditionele samenlevingen, zij, net als alle andere mensen in de wereld, *aanspraak maken op gelijke bescherming van hun rechten door de wet van het land waar zij wonen.*

Rechten van de mens zoals wij die vandaag de dag kennen en beleven, zijn in de loop der jaren sinds de Tweede Wereldoorlog ontwikkeld vanuit het universeel geaccepteerde basisprincipe dat *"alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begiftigd met verstand en geweten, en behoren zich jegens elkander in een geest van broederschap te gedragen"*; Artikel 1 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948).

Inheemse vrouwen in Suriname zijn niet helemaal onbekend met hun mensenrechten.



Het bewustzijn omtrent haar rechten is het resultaat van onder andere het zelf-educatie proces dat door zowel Inheemseⁱ als niet-Inheemse vrouwenorganisaties in Suriname vanaf ongeveer de jaren 90 op gang is

gebracht. Met het doel om onder andere de eigen ontwikkeling ter hand te nemen worden educatieve ontwikkelingsactiviteiten met de regelmaat van de klok ontplooid. Deze activiteiten genieten volledige ondersteuning van de organisatie van het Traditioneel Gezag van Inheemsenⁱⁱ die ook niets nalaat om vrouwen bij haar activiteiten te betrekken.

Een heel belangrijk aspect ten aanzien van rechten van Inheemse vrouwen dat uit het leerproces naar voren is gekomen, is dat van de cultuur en de plaats en positie van de vrouw daarin.

De Inheemse cultuur

De Surinaamse Inheemse cultuur is niet alleen de oudste cultuur in het land, maar het behoort tevens tot de oudste cultuur op het Westelijk Halfrond. De Inheemse cultuur is met haar collectief sociaal systeem distinctief en autonoom van karakter. Dit kenmerkt zich ondermeer in de leefwijze van Inheemse volken dat gebaseerd is op: a) collectief bezit

van het grondgebied waar zij wonen en leven en b) de collectieve benutting, bescherming en beheer van alle natuurlijke hulpbronnen waar zij voor hun leven en welzijn van afhankelijk zijn. Hieruit moet worden begrepen dat "privé bezit van grond en/of het verhandelen daarvan" niet behoort tot de Inheemse cultuur. Het autonome karakter houdt onder andere in dat elke leefgemeenschap een eigen zelfstandig traditioneel gezag heeft.

Bronnen:

- a) Verdrag inzake de uitbanning van rassendiscriminatie;
- b) Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen;
- c) The Lawful Rights of Mankind, Paul Sieghart 1986.

ⁱ a) "Worlan Uwapo naka", de eerste Inheemse vrouwenorganisatie in Suriname opgericht in 1981 voor en ten behoeve van de vrouwen van Galibi; b) "Stichting Sanomaro Esa", de eerste nationale Inheemse vrouwenorganisatie opgericht in 1989 voor en ten behoeve van Inheemse vrouwen en kinderen.

ⁱⁱ Vereniging van Inheemse Dorpschoude in Suriname (VIDS) opgericht in 1992.

HIARO DJA DJA DWANG: Opvoeding

door Sandra Arichero-Jeffrey



Sandra en haar moeder

Van onze ouderen leren wij dat alles om ons heen leeft en een "ma" heeft, denk maar aan de rivieren, het bos en de dieren. Die "ma" beschermt de natuur net zoals wij als ouder onze kinderen beschermen. Onze ouderen leren ons dit, zodat wij weten hoe we omgaan met onze natuur, en alles daar om heen. Als wij geen respect hebben voor de natuur, kan dat nare gevolgen hebben voor ons, of onze kinderen.



Mevrouw Awankaroe leert haar kleinkinderen en buurkinderen traditionele liedjes en dansen

Onze ouderen leren ons ook hoe wij ons horen te gedragen in de gemeenschap. Maar door verhuizing naar de stad veranderen wij ons gedrag. Bijvoorbeeld, als jongeren met ouderen praten, mogen zij geen oogcontact met de ouderen maken. Bij de Lokono is kijken naar de ouderen bij het praten het niet tonen van respect. Maar als je in de stad met mensen praat en hen niet aankijkt, denken de niet-inheemse stedelingen al gauw dat je een minderwaardigheidscomplex hebt. Als inheemse jongere in het dorp neem je dit gedrag automatisch over van de ouderen. Maar als je dan uit je dorp gaat voor verdere scholing en de juf of anderen die met je praat niet in de ogen aankijkt, wordt gezegd: "a ingi e syen", omdat men niet begrijpt dat het niet zo hoort in de inheemse gemeenschap. Waarschijnlijk omdat ik niet in het dorp ben grootgebracht, heeft mijn moeder mij nooit hierop gewezen, hoewel zij dit wel heeft geleerd van haar oma. Ik woon in de stad en ik leer mijn kind om naar mij te kijken. Als ik met mijn moeder praat, doe ik dat ook. Ik vind het persoonlijk wel goed om oogcontact te maken met anderen en dat mijn kinderen mij aankijken zonder onrespectvol te zijn.

In het dorp worden de kinderen al vroeg voorbereid om zelfstandig te zijn. Mijn moeder werd door haar tété (oma) grootgebracht. Ze moest zelf haar katoen planten, oogsten en opslaan. Mijn moeder vroeg nooit waarom en ze had niet door, dat het voor haar zelf was. Eigenlijk was ma al in opleiding om vrouw te zijn, ze heeft dus alles zelf leren doen. Ze kreeg het pas door toen ze haar eerste menstruatie kreeg en volwassen was geworden. Ze werd voor een aantal dagen in een kamer opgesloten en moest in haar eentje een hangmat weven met het katoen dat ze zelf had geplant en geoogst. Dit is ook een proces om te leren dat je als vrouw veel geduld moet hebben.

Mij is dit niet geleerd, ik werd juist gezegd om iets in de maatschappij te worden. Ik denk dat de meeste ouders dit nu tegen hun kinderen zeggen. Ik doe het ook, maar we moeten niet vergeten dat wij de traditionele waarden en normen ook moeten doorgeven aan onze kinderen. De gebruiken kunnen dan anders zijn, maar de les daarachter is belangrijk, zoals hoe wij geduldig, vlijtig, en zelfstandig kunnen zijn en anderen moeten respecteren. Dat is de boodschap achter onze traditionele opvoeding. Mijn moeder is van jongs af aangeleerd om zelfstandig te zijn en dat is ze tot de dag van vandaag.

Wij moeten kijken hoe we onze inheemse traditie en de westerse ontwikkeling in balans houden. Door dit te doen kunnen onze kinderen veel verder komen in hun leven. Omdat zij vaak al heel jong weg moeten voor verdere scholing ontbreken zij vaak de traditionele opvoeding. Een wijze Arowakse man zegt: Onze voorouders hebben geleerd om in de harde natuur te leven, maar de generatie van nu en de volgende moeten leren om in deze ware JUNGLE te leven.

Uitwisseling

Kapitein Lewis van Apoera naar Guyana

Kapitein Lewis van Apoera heeft samen met Carla Madsian van bureau VIDS deelgenomen aan een training over FPIC in de Guyanese hoofdstad Georgetown. FPIC is de afkorting van het Engels woord Free Prior Informed Consent en dat is een recht van inheemsen om wel of geen toestemming te geven voor een project in hun gebied zonder dat iemand druk op ze uitoefent en op basis van alle informatie over het project. Deze informatie moeten ze krijgen voordat het project van start gaat.

De training was van 2-9 maart en werd georganiseerd door de inheemse organisatie APA (Amerindian Peoples Association) samen met het Canadese onderzoeksinstituut NSI (North South Institute) en de internationale organisatie FPP (Forest Peoples Program). Aan de training namen verscheidene Guyanese inheemse leiders deel en ze hadden VIDS gevraagd om aan die leiders te vertellen welke ervaringen wij hebben met mijnbouw in inheemse gebieden. Kapitein Lewis en Carla hebben daar verteld over BHP Billiton en Suralco die van 2004 tot 2008 naar bauxiet zochten in het Bakhuis gebergte.



Kapitein Lewis tijdens de training. Op de achtergrond toshao's (dorpshoofden) van verschillende inheemse dorpen

In Guyana wonen meer dan 70.000 inheemsen en over het hele land hebben dorpen te maken met mijnbouw maatschappijen. Vaak weten de gemeenschappen niet eens dat de overheid toestemming heeft gegeven aan de mijnbouwbedrijven om te gaan mijnen. En dit terwijl de activiteiten van de maatschappij voor veel problemen zorgen. De inheemsen van Guyana willen daarom weten wat hun rechten zijn en welke stappen zij kunnen nemen om die rechten te beschermen. Tijdens de training hebben zij dus een beetje geleerd van de ervaringen van de inheemsen van West Suriname en hebben wij ook iets geleerd van Guyana.